

คิดถึงศาสตราจารย์ ดร.วาทรี บัญชา มิวนธิบส์
พศ.๒๕๒๖ (ตุลดา) มหาวัจน
รศ.สมเพลิน เกษมรัตนสันติ

ท่านมาเป็นคณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ตั้งแต่เมื่อไร พวกเราไม่ทราบ
การเป็นคณบดีคณะใดๆ ในสมัยนั้น หน่วยงานระดับสูงเป็นผู้แต่งตั้ง และเมื่อเราเข้ามา
เป็นอาจารย์ที่แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์นั้น
(สมเพลิน เข้ามาเมื่อ 2510 แพรวพรรณ เข้ามาเมื่อ 2511) ก็พบว่าท่านเป็นคณบดี
อยู่แล้ว เราทราบแต่เพียงว่าท่านเคยเป็นทูตทหาร เดินทางไปประจำประเทศต่างๆ
หลายประเทศ เช่น ประเทศเวียดนาม ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น และตอนที่ท่านศึกษา
ปริญญาเอกทางด้านกฎหมาย ท่านก็ได้ศึกษาที่ประเทศฝรั่งเศส แต่เพราะฝรั่งเศส
เป็นต้นตำหรับวิชาสังคมวิทยา จึงอาจเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านเห็นความสำคัญ
ของวิชานี้ (ผู้เขียนไม่แน่ใจว่าท่านได้เคยศึกษาสังคมวิทยามบ้างหรือไม่) จึงคิดว่าควร
มีการเรียนการสอนสาขานี้ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (จริงๆ ก็คือในประเทศไทยก็ได้
ได้ เพราะขณะนั้นไม่มีมหาวิทยาลัยใดเปิดสอนสาขานี้เลย) นั่นจึงเป็นสาเหตุที่ว่าเหตุใด

คณะของเราถือกำเนิดเป็นแผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ในคณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ โดยมีศาสตราจารย์ คุณหญิงสุภาพ วิเศษสุรการ เป็นหัวหน้าแผนกคนแรก
และมีอาจารย์อีก 4 ท่านเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดทำหลักสูตร โดยเฉพาะรอง
ศาสตราจารย์เฉลิมศรี ธรรมบุตรและรองศาสตราจารย์จำเรียง ภาวิจิตร ซึ่งท่านทั้ง 2 ได้
สำเร็จการศึกษาปริญญาโทสังคมวิทยาจากประเทศฟิลิปปินส์ ปริญญาโท มานุษยวิทยา
จากประเทศอเมริกาและปริญญา Agriculture Extension จากประเทศอเมริกา (ทั้งสอง
ท่านนี้โอนย้ายมาจากมหาวิทยาลัยประสานมิตร) และน่าจะเป็นอาจารย์สองท่านแรก
ของประเทศไทยที่ได้ศึกษามาทางนี้

กาลเวลาหมุนเวียนเปลี่ยนไป คณบดีก็เปลี่ยนไปด้วย ท่านอาจารย์บัญญัติ
เกษียณอายุราชการ ท่านได้พักผ่อนโดยการเดินทางไปหลายประเทศและเดินทางไป
มาระหว่างประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสเสมอ เพราะท่านมีภรรยาเป็นชาวฝรั่งเศส
แต่เมื่อใดที่ท่านมาเมืองไทย ท่านจะแวะมาเยี่ยมเยียนพวกเรา โดยเฉพาะยามที่คณะ
เรามีกิจกรรมพิเศษต่างๆ เช่น งานสัมมนาทางวิชาการ งานวันเกิดคณะ เป็นต้น ครั้ง
หนึ่งที่ผ่านมา ท่านแวะมาที่คณะปลายๆ ปี 2537 อาจารย์แพรวพรรณได้เชิญท่านไป
รับประทานอาหารเที่ยงซึ่งเป็นอาหารเวียดนาม ท่านบอกว่าท่านชอบอาหารเวียดนาม
มาก เพราะท่านเคยไปประจำอยู่เวียดนามเป็นเวลานาน เราคุยกันถึงงานปีใหม่ที่คณะ
จะจัดโดยเล่าว่า อาจารย์และเจ้าหน้าที่ธุรการจะจับกลุ่มกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่ม
จะจัดอาหารมาเลี้ยงกัน ท่านจึงบอกว่าอย่าไปทำอย่างนั้นเลย แล้วท่านก็มอบเงินให้
5000 บาทให้มาจัดเลี้ยงปีใหม่อีกกัน ขณะนั้นอาจารย์แพรวพรรณซึ่งเป็นรองคณบดีฝ่าย
บริหารจึงคิดว่าน่าจะต้องหาเงินให้คณะสักก้อนหนึ่งเพื่อนำดอกผลมาเป็นค่าใช้จ่ายที่
จำเป็นของคณะ จึงได้เรียนท่านอาจารย์บัญญัติว่า ขออนุญาตนำเงิน 5,000 บาทนี้มา
เป็นเงินประเดิมของเงินกองทุนที่กำลังจะหาให้คณะ และเมื่อหามาได้เป็นเงินจำนวน
มากแล้ว จะนำดอกผลมาจัดเลี้ยงปีใหม่ให้อาจารย์และข้าราชการทุกปี และขอเรียกเงิน
ที่กำลังจะหาให้คณะว่า เงินกองทุน 3 ทศวรรษ (คือ พ.ศ. 2538 คณะมีอายุ 30 ปีพอดี
เมื่ออาจารย์บัญญัติได้ฟังดังนั้น ท่านก็บอกว่าท่านกำลังจะขายบ้านที่สีลมของท่าน และ
จะอพยพไปอยู่เมืองนิซ (Nice) ที่ประเทศฝรั่งเศสเลย ท่านจะมอบเงินที่ได้จากการขาย
ส่วนหนึ่งเป็นเงิน 2 แสนบาทให้คณะเพื่อเป็นเงินประเดิมให้กับกองทุน 3 ทศวรรษนี้
นั่นคือ ปี พ.ศ. 2538 เมื่อเราเริ่มรณรงค์หาเงินก้อนหนึ่งให้คณะนั้น เราได้
รับความกรุณาจากท่านอาจารย์บัญญัติให้เงินมา 2 แสนห้าพันบาทแล้ว เรารู้สึกมีกำลังใจ
ในการรณรงค์หาเงินและระลึกถึงความกรุณาของท่านไม่รู้ลืม

เราตั้งใจกันว่าหาเงินให้คณะให้ครบ 1 ล้านบาท เรียกเงินนี้ว่า เงินกองทุน 3 ทศวรรษ และหาอีก 3 แสนบาท เป็นเงินให้เจ้าหน้าที่ของคณะได้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน เป็นเงินยืม โดยคิดดอกเบี้ยถูกที่สุด ตลอดปี 2538 จึงเป็นปีการรณรงค์หาทุนอย่างขมิ้มมัน

กิจกรรมหลัก ๆ ในการรณรงค์จะมี 2 ประการ กล่าวคือ

1. การจัดบริเวณให้เช่าเป็นล็อตๆ เพื่อออกร้านขายของ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทุกคณะมักจัดทำกันเพื่อรณรงค์หารายได้ ส่วนใหญ่มักจะจัดใกล้ๆ บริเวณคณะ ครั้งนั้นคณะเราจัดกันอยู่ใต้หลังคาจอดรถข้างหอประชุมใหญ่ (กายภาพสมัยก่อน ก่อนการเปลี่ยนแปลง) คณะเองก็ได้กันที่ล็อตใหญ่เป็นที่ขายของๆ คณะด้วย ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ทุกท่าน เจ้าหน้าที่ทุกท่าน ต่างนำสิ่งของเหลือใช้ทั้งเก่าและใหม่มาจำหน่าย และจากศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว (เช่น คุณศิริพันธ์ ได้นำผลิตภัณฑ์ของบริษัทปลาทิพย์ซึ่งเป็นกิจการของครอบครัว มาทอดขายในงานทุกวัน) อีกทั้งยังได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัทเอกชนต่างๆ เช่น บริษัทลิเวอร์พูล จำกัด บริษัทสหพัฒนพิบูลย์ จำกัด บริษัทห้างขายยาอังกฤษตรางู (ซึ่งเป็นบริษัทของครอบครัวว่องวานิช คือเป็นของอาจารย์เก่าของเราคนหนึ่งชื่ออาจารย์วิไลพันธ์ ว่องวานิช) ฯลฯ ต่างก็ได้ให้ผลิตภัณฑ์ของบริษัทมาขายและมอบเงินทั้งหมดที่ได้จากการขายให้คณะ ยังมีการจัดขายของอีกครั้งหนึ่งโดยไปขอเป็นเจ้าภาพร่วมกับกรมพาณิชย์สัมพันธ์ที่ถนนรัชดาภิเษก ปกติทางกรมจะจัดปีละ 4 – 5 ครั้งอยู่แล้ว เราขอเป็นเจ้าภาพร่วม 1 ครั้ง หลังจากจัดเสร็จแล้ว ทางกรมแบ่งกำไรให้คณะจำนวนหนึ่ง

2. การขอบริจาคเงินโดยตรงจากศิษย์เก่า จากผู้ที่มีรู้จักมักคุ้น เช่น คุณประมวล สภาวสุ คุณสุขวิช รังสิตพล คุณบุญนาถ ศรีประเสริฐ ฯลฯ และจากเพื่อนๆ ที่เข้าใจการทำงานของเร

รวมยอดตลอดทั้งปีได้เงินโดยประมาณ 1.5 ล้านบาท จึงได้แบ่งเงิน 1 ล้านบาทเป็นเงินกองทุน 3 ทศวรรษ กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ดอกผลไว้ และกำหนดคณะบุคคลที่เป็นผู้ควบคุมดูแลตลอดจนการเซ็นอนุมัติเพื่อถอนเงินที่เป็นดอกผลเพื่อนำไปใช้จ่าย

อีกจำนวนหนึ่งเป็นเงิน 3 แสนบาทให้บุคลากรประจำคณะกู้ยืมหมุนเวียน และยอดสุดท้ายเป็นเงิน 2 แสนบาทนำไปเปลี่ยนเครื่องปรับอากาศห้องพักอาจารย์ชั้นห้า ซึ่งในขณะนั้นชำรุดทรุดโทรมเกินกว่าจะซ่อมแซมและคณะมีงบประมาณไม่เพียงพอ

และนี่คือทั้งหมดในการจัดหาเงินเข้าคณะ ซึ่งได้รับเงินประเดิมจากท่านอาจารย์บัญชาเป็นเงิน 2 แสนห้าพันบาท

สำหรับท่านอาจารย์บัญชานั้น หลังจากที่ได้อพยพเป็นการถาวรไปอยู่ที่ฝรั่งเศส ก็ไม่ได้กลับมาเมืองไทย มีอยู่ครั้งหนึ่งทราบข่าวภรรยาท่านเสียชีวิต ท่านได้กลับมาอยู่เมืองไทยได้ระยะหนึ่ง แต่ท่านก็ได้กลับไปอยู่ที่ฝรั่งเศสอีกซึ่งทางคณะไม่ทราบ คณะได้พยายามติดต่อขอให้ท่านมาเป็นประธานจัดงานสัมมนาของคณะ แต่ติดต่อได้เพียงน้องชายของท่านโดยดูจากสมุดโทรศัพท์ที่เห็นเป็นนามสกุลเดียวกัน ซึ่งน้องชายท่านแจ้งให้ทราบว่าอาจารย์ได้เสียชีวิตนานแล้วในต่างประเทศ สิริรวมอายุได้กว่า 90 ปี คณะจึงไม่มีโอกาสได้แสดงความคารวะท่านเป็นครั้งสุดท้าย ณ โอกาสที่คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามีอายุครบ 50 ปี เรา 2 คนขอแสดงความยินดีต่อคณะที่ได้เจริญก้าวหน้า มีความเข้มแข็งทางวิชาการมาโดยตลอด และขอระลึกถึงท่านศาสตราจารย์ ดร. พลตรีบัญชา มินทรชินทร์ ที่ท่านได้สร้างคณะนี้ขึ้นมา จนกระทั่งเรามีวันนี้ ถ้าท่านมีโอกาสรับรู้ถึงความก้าวหน้าของคณะ ท่านคงต้องยินดีปรีดาเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยความคิดถึงและอาลัย